

TENFİZ MUAVINİ (Yürütme Yardımcısı)

MADDE - 48: “Halife, yürütme için bir muavin (tenfiz muavini) tayin eder. Onun işi; yürütmeden değil, idarî işlerdendir. Onun dairesi; iç ve dış cihetler için halifeden sadır olanı uygulamak ve bu cihetlerden kendisine geleni halifeye sunmak maksadıyla oluşturulmuş bir idarî organdır. Onun dairesi, halife ile başkaları arasında bir vasıtaadır. Halifeden sadır olanı başkalarına, başkalarının arzularını halifeye iletir.”

MADDE - 49: “Tenfiz muavini, tefviz muavini gibi halife ile dirakt temas halinde bulunur, muavin sayılır. Fakat o; tenfizde/ yürütmede muavin sayılır, hükümde/yönetimde muavin sayılmaz.”

Tenfiz muavini/yürütme yardımcısı; halifenin yürütmede, takip etmekte, görevin yerine getirilmesinde halifeye muavin/yardımcı olması için, halife ile devlet organları, tebaa ve dışarı arasında aracı olması, halifeden sadır olanı ilgili yere ve halifeye gelen hususları kendisine ulaştırması için tayin ettiği vezirdir. Tenfiz muavini, işlerin uygulanmasında yardımcıdır, onlar üzerine vali (yönetici) ve onlara yönetici tayin eden kişi değildir. Böylece onun işi, idarî işlerdendir, yönetimden değil. Onun dairesi de; harici ve dahili cihetlere ait halifeden sadır olanı uygulamak için oluşturulmuş bir organdır. Bu organ, halifeden sadır olanı ilgili yere ileten, halifeye geleni de halifeye sunan, halife ile başkası arasında bir vasıta/aracı organdır. (Böylece halife ile diğerleri arasında iletişimi çift yönlü sağlayan bir organdır.)

Halife; yönetimi, yürütmeyi, halkın işlerini gözetmeyi, yürüten bir yöneticidir. Yönetim, yürütme ve işleri gözetmeyi yürütmek bir takım idarî işleri gerekli kılar. Bu ise, Hilâfet sorumluluklarını yerine getirmede muhtaç olduğu işlerin idaresi için halifenin yanında olacak bir özel organın (kurumun) oluşumunu gerektirir.

Böylece halifenin tayin edeceği yürütme için bir muavinin varlığı gerekli olmaktadır. Ki bu muavin; idare işlerini yerine getirir, yönetim işlerini değil. Onun işi, yönetimde değil idarede halifenin yardımcılığıdır. Tenfiz muavininin, yönetim işlerinden herhangi bir işi yapması hakkı yoktur. O tefviz muavini gibi değildir. Meselâ; tenfiz muavini bir vali ve âmil tayin edemez, halkın işlerine bakmaz. Onun ameli ancak, yönetim işlerinin ve halifeden ya da tefviz muaviniinden olan idare işlerinin uygulanmasında idarîdir. Onun için ona "tenfiz muavini" denildi. Fakihler ona, vezir kelimesine sözlükte muavin denilmesi esasına binaen, tenfiz veziri yani tenfiz muavini derlerdi. Fakihler dediler ki: *"Bu vezir, halife ile tebaa, valiler arasında bir vasıttır. Halifenin emirlerini ilgili yerlere iletir, eda eder, söylediklerini uygular, hükmettiğini yürürlüğe kor, valinin tayinini, ordu ve savunma kuvvetlerinin donatımını haber verir, bu cihetlerden geleni ve emrine göre amel edilmesi için vukuu bulan şiddetli yeni olayları halifeye arz eder. Bu vezir, işlerin uygulanmasında bir yardımcıdır. O işler üzerinde yönetici ve onlara yönetici tayin eden kişi değildir."*

Tenfiz muavininin ihtiyaca göre birden fazla olması caizdir. Çünkü o, yönetici değildir. Yönetici ancak bir kişiden olur. Nitekim halife ancak bir tane olur, tefviz muavini ancak bir tane olur.

Tenfiz muavininin, halife ile diğerleri arasında haklarında vasıta olduğu hususlar şu dört husustur:

- 1- Devlet organları (kurumları)
- 2- Ordu
- 3- Ümmet
- 4- Devletler arası işler

Bu, tenfiz muavininin yaptığı işlerin vakıasıdır. Zira madem ki o, halife ile başkaları arasında bir vasıttır; o halde o, halife ile başkaları arasında bir iletişim organı olur. O, iletişim organı olmakla birlikte, devlet organlarının işlerini takip etme hususunda ne gerekiyorsa onu da takip eder.

Halife, fiilî/gerçek yöneticidir. O; bizzat kendisi yönetim, yürütme ve halkın işlerini gözetmeyi yürütür. Onun için halife; yönetim organı, devletler arası ilişkiler ve ümmetle sürekli bağlantı halindedir. Halife; hükümler çıkartır, kararlar alır, halkın işlerini gözetmede ilgili işleri yürütür, yönetim organının işleyiş seyrini

denetler, yönetimde karşılaşılan sorunlara ve ihtiyaçlara eğilir. Aynı şekilde halife, ümmetten gelen istekler, şikayetler ve işlerin kendisine sunulduğu mercidir. O, devletler arası işleri takip eder.

Onun için bu işlerin vakıasından dolayı tenfiz muavini bu hususlarda vasıta/aracı olur. Bu hususlarda halifeden sadır olanı yerine ulaştırır ve halifeye ulaşması gerekeni halifeye sunar. Halifeden devlet organlarına yönelik sadır olan husus ve devlet organlarından halifeye iletilmesi için gelen hususların varlığı, o hususların uygulanmasının takip edilmesini gerekli kılar. Onun için, tenfiz muavininin bu takibi yapması görevidir, ta ki yürütme/uygulama tamam olsun. O, halifeyi ve devlet organlarını gözetir. Bu gözetmeyi ve takibi halife kendisinden durdurulmasını istemedikçe durdurmaz. Zira tenfiz muavininin vazifesi, halifenin emrine tabi olmaktır. Eğer halife durdurulmasını isterse bu gözetmeyi ve takibi durdurur. Çünkü yönetici olan halifedir ve onun emri yürürlüğe konur.

Ordu ve devletler arası ilişkilerde gizlilik hakim olduğundan ve bu konuların halifeye has konular olmasından dolayı, tenfiz muavini bu konulardan bir şeyi takip etmesini halife kendisinden istemedikçe, onları gözetmez ve uygulamalarını takip etmez. O, sadece takip edilmesini halifenin kendisinden istediği hususları takip eder, başkasını takip etmez.

Ümmete gelince; işlerini gözetleme hususu, isteklerini uygulama, onlardan zulümleri kaldırma hususu ancak halifenin ve bu hususta onun tayin ettiği kişinin işlerindendir. Tenfiz muavininin işlerinden değil. Tenfiz muavini, bu hususlarda halifenin kendisinden takip edilmesini istediğinden başka takipte bulunamaz. Böylece bu hususlar bakımından onun ameli, ümmetten gelen istek ve şikayetleri halifeye ulaştırmaktır, takip değil.

Bütün bunlar, halifenin yaptığı işlerin vakıasına ve tenfiz muavininin yaptığı işlerin vakıasına göredir.

MADDE - 50: “Tenfiz muavininin müslüman, erkek olması şarttır. Çünkü o, halifenin iç çevresinde bulunan kişilerdendir/sırdaşlarındandır.”

Tenfiz muavini, tefviz muavini gibi halife ile doğrudan temas halinde olmasından dolayı halifenin sırdaşlarındandır. Onun yönetimle yakından bağlantısı vardır.

Her ne kadar işi idare olsa da, tenfiz muavininin kadın olması caiz değildir. Çünkü kadının yönetimden ve yönetimle çok yakın bağlantısı olan hususlardan uzak tutulması şu hadisten dolayı farzdır:

"İşlerini/yönetimlerini bir kadına teslim eden bir topluluk kesinlikle felah bulmayacaktır."¹

Aynı şekilde tenfiz muavininin kâfir olması da caiz değildir. Bilâkis onun, halifenin sırdaşlarından olmasından ve Allahu Teâlâ'nın şu sözünden dolayı müslüman olması gerekir. Allahu Teâlâ şöyle buyurdu:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْيَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تَخْفَى صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ **"Ey iman edenler! Kendi dışınızdakileri (kâfirleri) sırdaş edinmeyin. Çünkü onlar size fenalık etmekten geri kalmazlar. Size sıkıntı verecek şeyleri isteyip dururlar. Gerçekten kin ve düşmanlıkları ağızlarından (dökülen sözlerinden) belli olmuştur. İçlerinde sakladıkları (düşmanlıkları) ise daha büyüktür."**²

Halifenin müslüman olmayanlardan sırdaş edinmesinin nehyedilmesi bu ayetle gayet açıktır. Onun için tenfiz muavininin kâfir olması caiz değildir. Bilâkis, onun halife ile doğrudan temas halinde olması, tefviz muavini gibi halifeden kopuk olmadığından dolayı müslüman olması farzdır.^(*)

¹ Buhari, K. Fiten, 6570

² Ali İmran: 118

^(*) NOT: Bu üç maddenin izahı, İslâm'da Yönetim Nizamı kitabının Arapça'sından alınmıştır. s.136-139